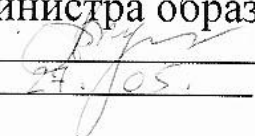

Министерство образования Республики Беларусь

УТВЕРЖДАЮ
Первый заместитель
Министра образования

_____ А.И.Жук
_____ 24.05. 2011г.

**НОРМЫ ОЦЕНКИ ЗНАНИЙ АБИТУРИЕНТОВ
НА ВСТУПИТЕЛЬНЫХ ИСПЫТАНИЯХ
В УЧРЕЖДЕНИЯ
СРЕДНЕГО СПЕЦИАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ**

(к программам вступительных испытаний,
утвержденных приказом Министерства образования
Республики Беларусь от 14.12.2010 № 798,
для лиц, имеющих общее базовое образование,
для получения среднего специального образования)

Нормы оценки знаний абитуриентов на вступительных испытаниях в учреждения среднего специального образования подготовлены в соответствии с Нормами оценки результатов учебной деятельности учащихся учреждений общего среднего образования по учебным предметам, утвержденными приказами Министерства образования Республики Беларусь от 29.05.2009 № 674, от 18.06.2010 № 420

БЕЛАРУСКАЯ МОВА

НОРМЫ АЦЭНКІ ВЕДАЎ АБІТУРЫЕНТАЎ НА ЎСТУПНЫХ ІСПЫТАХ ВА ЎСТАНОВЫ СЯРЭДНЯЙ СПЕЦЫЯЛЬНАЙ АДУКАЦЫІ

*АЦЭНКА АРФАГРАФІЧНАЙ, ПУНКТУАЦЫЙНАЙ І КАМУНІКАТЫЎНАЙ
ПІСЬМЕННАСЦІ АБІТУРЫЕНТАЎ (ДЫКТАНТ, ПЕРАКАЗ, САЧЫНЕННЕ)*

АГУЛЬНЫЯ ПАТРАБАВАННІ

Ацэньваючы арфаграфічную, пунктуацыйную і камунікатыўную пісьменнасць, трэба зыходзіць з агульнага правіла: прад'яўляць абітурыентам патрабаванні ў межах дзеючых праграм уступных іспытаў па беларускай мове. Пры праверцы пісьмовых работ (дыктантаў, пераказаў, сачыненняў) выпраўляюцца ўсе дапушчаныя памылкі, аднак пры ацэнцы ўлічваюцца не ўсе.

Не ўлічваюцца і не выносяцца на палі наступныя памылкі:

- на правілы, якія не прадугледжаны вучэбнай праграмай для ўстаноў агульнай сярэдняй адукацыі;

- апіскі, якія скажаюць графічны выгляд слова (*нульба, мямля* замест *бульба, зямля*);

- асобныя няправільныя напісанні, што з'явіліся пад уплывам графікі іншай мовы (*i – u*);

- незахаванне аўтарскіх знакаў прыпынку.

Пры праверцы:

1. Нягрубыя памылкі лічацца за паўпамылкі. Пры выстаўленні бала няцотная колькасць нягрубых памылак акругляецца на карысць абітурыента.

2. Памылкі, якія паўтараюцца (колькі б іх ні было), лічацца за адну.

3. Першыя тры аднатыпныя памылкі лічацца за адну, кожная наступная з аднатыпных залічваецца як самастойная.

4. Калі ў адным слоўнікавым слове дапушчаны 2 і больш памылак, то ўсе яны лічацца за адну.

5. Два выпраўленні на месцы арфаграмы або пунктаграмы лічацца за адну памылку.

6. Пры наяўнасці ў рабоце 5–7 выпраўленняў не на месцы арфаграмы або пунктаграмы адзнака зніжаецца на 1 бал, пры наяўнасці больш за 7 выпраўленняў — на 2 балы.

Для дыктантаў выкарыстоўваюць тэксты (урыўкі) з мастацкай і публіцыстычнай літаратуры. Тэксты павінны быць даступнымі па змесце і адпавядаць нормам сучаснай літаратурнай мовы.

Аб'ём дыктанта на аснове агульнай базавай адукацыі – 125 – 145 слоў, на аснове агульнай сярэдняй адукацыі – 170 – 200 слоў.

Для пераказу выкарыстоўваюць лагічна завершаныя ўрыўкі з мастацкіх або публіцыстычных твораў ці асобныя тэксты апавядальнага характару аб'ёмам 240 – 340 слоў на аснове базавай і 450 - 600 слоў – на аснове агульнай сярэдняй адукацыі.

Для сачыненняў мэтазгодна прапаноўваць 3 - 4 тэмы, адна з якіх – вольная.

Аб'ём сачынення на аснове базавай адукацыі – 2 - 3 старонкі, на аснове агульнай сярэдняй адукацыі – да 5 старонак.

Пры падліку слоў у дыктанце і пераказе бяруцца пад увагу загаловак, самастойныя і службовыя часціны мовы, выклічнікі. Злучнік *і* ўлічваецца ў тэксце адзін раз.

Па меры неабходнасці экзаменатар суправаджае адзнаку адпаведнай пісьмовай рэцэнзіяй.

Дыктант, пераказ, сачыненне ацэньваюцца на ўступных іспытах адной адзнакай. Адзнака выстаўляецца як сярэдняе арыфметычнае ўсіх паказчыкаў.

Ацэнка ведаў абітурыентаў на ўступных іспытах па беларускай мове ажыццяўляецца па 10-бальнай шкале адзнакамі 1 (адзін), 2 (два), 3 (тры), 4 (чатыры), 5 (пяць), 6 (шэсць), 7 (сем), 8 (восем), 9 (дзевяць), 10 (дзесьць).

Адзнака 0 (нуль) балаў выстаўляецца абітурыенту пры адмове ад адказу, невыкананні задання ўступнага іспыту.

Класіфікацыя памылак

Тэкставыя (зместавыя) памылкі

Памылкі, якія прыводзяць да парушэння асноўных прымет тэксту, называюць тэкставымі. Да тыповых тэкставых памылак адносяцца:

- 1) падмена тэмы, асноўнай думкі і аўтарскай пазіцыі тэксту-арыгінала пры напісанні пераказу;
- 2) неапраўданае скарачэнне або павелічэнне колькасці падтэм пры пераказе тэксту-арыгінала;
- 3) непаўната раскрыцця асноўных падтэм, якая збядняе змест тэксту;
- 4) адсутнасць аргументаў для доказу выказаных у сачыненні думак;
- 5) няўменне выкарыстоўваць веды, уласныя назіранні, літаратурныя крыніцы, жыццёвы вопыт для абгрунтавання ўласнай пазіцыі ў сачыненні;
- 6) неадпаведнасць зместу сачынення заяўленай у загаловку тэме;
- 7) скажэнне фактаў, падзей, імён, назваў, дат;
- 8) парушэнне паслядоўнасці развіцця думкі ў тэксце;
- 9) парушэнне прычынна-выніковых, часавых сувязей паміж сказамі;
- 10) парушэнне сэнсавай цэласнасці тэксту;
- 11) парушэнне лагічнай сувязі паміж сказамі ў межах адной сэнсавай часткі;
- 12) пропуск сказаў, неабходных для лагічнага развіцця думкі;
- 13) неабгрунтаваны падзел тэксту на абзацы;
- 14) парушэнне суразмернасці частак тэксту (уступ, асноўная частка, заключэнне).

Маўленчыя памылкі

Маўленчыя памылкі — гэта парушэнні патрабаванняў да маўленчых норм, да культуры маўлення: дакладнасці, лагічнасці, чысціні, дарэчнасці, выразнасці і

багацця.

Да маўленчых памылак адносяцца наступныя:

1) ужыванне слова ці ўстойлівага выразу з неўласцівым яму значэннем: *Чарнавус валодае добрымі адносiнамі з супрацоўнікамі iнстытута* (правільна: *мае добрыя адносiны*). *Уверсе нешта звiнела, як быццам нехта гуляў на дудачцы* (правільна: *iграў на дудачцы*);

2) парушэнне лексічнай спалучальнасці: *На паляўнічага накінуўся пажылы мядзведзь* (правільна: *стары*). *Васіль адчуваў сябе адзiнчным чалавекам* (правільна: *адзiнокім*);

3) выкарыстанне русізмаў: *Народ мог узнаць пра падзеі, якія былі ў далёкім прошлым. Вумныя і добрыя людзі*;

4) неадrozenне адценняў значэння сiнонімаў ці блізкіх па значэнні слоў: *Ён шырока расчыніў вочы* (правільна: *расплюшчыў*). *Варыць чай* (малако) (правільна: *гатаваць чай, парыць малако*);

5) неадrozenне паронімаў (аднакаранёвых слоў з розным значэннем): *Абагуліць матэрыял* (правільна: *абагульніць*); *каменная дарога* (правільна: *камяністая*);

б) ужыванне лішняга слова (плеаназм): *Народныя песні спявалі маладыя маладзiцы* (правільна: *спявалі маладзiцы*);

7) ужыванне адзiн каля аднаго або блізка аднакаранёвых слоў: *Шмат твораў стварыў Янка Купала для дзяцей*;

8) паўтарэнне слова: *Ён прыехаў з Парыжа. Як толькі ён адчыніў дзверы, людзі кiнуліся да яго*;

9) ужыванне слова або выразу iншай стылявой афарбоўкі: *Важна разгульвае на мястэчку ўраднік. Школьнікі рынуліся ўручаць букеты кветак любiмым настаўнікам*;

10) неапраўданае ўжыванне прастамоўных і дыялектных слоў і выказаў: *Высокі ўраджай кiяхоў на палях краiны вывеў гаспадарку на першае месца ў раёне* (замест *кукурузы*);

11) неразмежаванне лексікі розных гістарычных эпох: *Абдумваючы адказ на пытанне, вучань нахмурыў чало* (замест *лоб*); *Лабановiч ведаў, што знойдзе пісара ў рэстаране* (замест *карчме*);

12) недакладнае ўжыванне асабовых і ўказальных займеннікаў: *Маці прапанавала сыну наліць сабе чаю* (маці ці сыну?). *Настаўнік параіў вучню прачытаць яго даклад* (настаўніка ці вучня?);

13) беднасць і аднастайнасць сintaxiчных канструкцый:

Мы жылі ў палатцы. Палатка стаяла на беразе. Ён быў абрывiсты. На беразе раслі сосны. Яны былі стромкія.

Граматычныя памылкі

Граматычныя памылкі — гэта памылкі, дапушчаныя пры ўтварэнні слоў розных часцін мовы і іх формаў, пабудове словазлучэнняў і сказаў, г. зн. парушэнне словаўтваральнай, марфалагічнай, сintaxiчнай нормаў.

Да тыповых граматычных памылак адносяцца:

I. Памылкі ў структуры слова

1. Пры ўтварэнні слова: *стварацель* (правільна: *стваральнік*), *Толін* (правільна: *Толеў*), *ластаўкаў* (правільна: *ластаўчын*), *кароўскае* (правільна: *каровiна*).

2. Пры ўтварэнні формы слова

а) назоўніка: *дзвер* (правільна: *дзверы*), *праменні* (правільна: *праменне*), *медаллю* (правільна: *медалём*), *на жалюзях* (правільна: *на жалюзі*), *кусты ажынніка* (правільна: *ажынніку*), *пры доктары* (правільна: *пры доктару*), *кошык яблык* (правільна: *яблыкаў*);

б) прыметніка: *малодшы на пяць гадоў* (правільна: *маладзейшы*), *самы большы будынак* (правільна: *самы вялікі*), *бачу братава сына* (правільна: *братавага*), *сястра вышэй за мяне* (правільна: *вышэйшая*).

в) лічэбніка: *дзвюма камандамі* (правільна: *дзвюма*), *паўтарамі кіламетрамі* (правільна: *паўтара*);

г) займенніка: *самага сябе* (правільна: *самога*), *сваяго народа* (правільна: *свайго*), *сваі пытанні* (правільна: *свае*);

д) дзеяслова, дзеепрыметніка, дзеепрыслоўя: *ідзець* (правільна: *ідзе*), *гавора* (правільна: *гаворыць*), *змяркаць* (правільна: *змяркацца*), *ён было пайшоў* (правільна: *быў пайшоў*), *рассмьяўшаюся дзіця* (правільна: *дзіця, якое рассмьялася; рассмьянае*), *сядзеў, чытая кнігу* (правільна: *чытаючы*);

е) прыслоўя: *свяціў ярчэе* (правільна: *свяціў ярчэй*).

II. Памылкі ў структуры словазлучэння

1. Памылкі ў дапасаванні: *тры высокіх будынкi* (правільна: *высокія*), *два любiмых творы* (правільна: *любiмыя*).

2. Памылкі ў кіраванні: *дзякаваць настаўніка* (правільна: *настаўніку*), *зварнуцца на адрасе* (правільна: *на адрас*), *хварэць грыпам* (правільна: *хварэць на грып*), *пайсці за хлебам* (правільна: *на хлеб*), *загадчык бiблiятэкай* (правільна: *бiблiятэкі*), *заклапочанасць над пытаннямі* (правільна: *заклапочанасць пытаннямі*), *тры пятыя гектары* (правільна: *гектара*).

III. Памылкі ў структуры сказа

1. Парушэнне межаў сказа: *Радасна бачыць. Як прыгажэе родны Мінск.*

2. Парушэнне сувязі паміж дзейнікам і выказнікам: *Вакол вогнішча сядзелі і размаўлялі група аднакласнікаў* (правільна: *сядзела і размаўляла*). *Большасць кніг прачытаны Андрэем* (правільна: *прачытана*).

3. Парушэнне суаднесенасці трывання і часу дзеяслоўных формаў: *Калі пачалася вайна, яго мабілізоўваюць у армію. Ён накіроўваецца ў Санкт-Пецяярбург і з лёгкасцю наступіў у інстытут.*

4. Памылкі ў пабудове сказаў з дзеепрыслоўнымі зваротамі: *Едучы ў цягніку, у мяне прапалі рэчы. Радуючы Максіма, на вуліцы стала марозна і сонечна. Падыходзячы да школы, мы зайшлі ў клас.*

5. Памылкі ў пабудове сказаў з дзеепрыметнікавымі зваротамі: *Каля дарогі ляжалі паваленыя дрэвы бурай* (правільна: *паваленыя бурай дрэвы* або *дрэвы, паваленыя бурай*). *Пякло нахіленае сонца на захад* (правільна: *нахіленае на захад сонца* або *сонца, нахіленае на захад*).

6. Памылкі ў пабудове сказаў з аднароднымі членамі: *На пасяджэнні савета класа гаварылі пра збор макулатуры, металалому і аб дапамозе шэфам.*

7. Памылкі ў пабудове складаных сказаў: *У вобразе дзядзькі Антося аўтар паказвае загубленую маладосць, і ва ўсім гэтым трэба вініць самадзяржаўе.*

8. Памылкі пры складанні сказаў з ускоснай мовай: *Ужо неяк пад восень сказала*

Аленка Сцёнку, што я хачу працягваць вучобу (правільна: што хоча працягваць вучобу).

9. Пропуск слоў у сказе: *Вася хуценька паабедаў і пабег у валејбол* (замест *гуляць у валејбол*).

10. Няўдалы парадак слоў у сказе: *Ён выйшаў з кепскім ужо настроем*.

11. Дубліраванне дзейніка: *Маці, яна заўсёды намагалася дапамагчы мне*.

Арфаграфічныя памылкі

У пісьмовых работах абітурыентаў могуць быць дапушчаны памылкі, якія паўтараюцца, аднатыпныя, грубыя/нягрубыя памылкі.

Памылкамі, якія паўтараюцца, лічацца памылкі, дапушчаныя ў адным і тым жа слове некалькі разоў (напрыклад, *земля, да землі*) або ў аднакаранёвых словах (напрыклад, *мілодыя, міладычны*).

Да **аднатыпных** адносяцца памылкі на адно правіла, калі выбар правільнага напісання вызначаецца аднымі і тымі ж ўмовамі: *зямля, вясна, сцяна* (**е, ё — я**); *на ўсходзе, ва ўмовах* (напісанне **ў** нескладовага); *па-першае, па-другое, па-трэцяе* (правапіс прыслоўяў з прыстаўкай *па-*, утвораных ад парадкавых лічэбнікаў) і г.д.

Не кваліфікуюцца як аднатыпныя напісанні, якія вызначаюцца рознымі ўмовамі аднаго і таго правіла: *вясна, зямля, сцяна* (правапіс **я** ў першым складзе перад націскам — адна памылка), *завязь, пояс, месяц* (правапіс слоў з каранёвым **я** — другая памылка), *сезон, герой, кефір* (напісанне **е** ў запазычаных словах — трэцяя памылка) і г.д.; *на ўсходзе, ва ўмовах* (напісанне **ў** нескладовага пасля галосных у пачатку слова — адна памылка), *траўка, шаўковы, воўк* (другая памылка), *жанчына-ўрач, паўночна-ўсходні* (трэцяя памылка), *аўдыторыя, паўза, джоўль* (чацвёртая памылка) і г. д.

Грубымі лічацца арфаграфічныя памылкі на вывучаныя правілы.

Да **нягрубых** адносяцца арфаграфічныя памылкі:

- пры пераносе слоў: *пра-ўда* (замест *праў-да*), *рыб-ак* (замест *ры-бак* і г.д.), акрамя пераносу адной літары або спалучэння зычных без галосных (*я-гада, гавары-ць* і інш.);

- няправільнае ўжыванне вялікай і малой літар у складаных уласных назвах і назвах неславянскага паходжання: *Беларускі Дзяржаўны ўніверсітэт* замест *Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт*;

- у выбары літары **ы, і** пасля прыставак на зычны: *заіграць* (замест *зайграць*);

- у словах-выключэннях з правілаў: *меца* (замест *мецца*), *фотаграфія* (замест *фатаграфія*);

- у напісанні прыслоўяў і блізкіх да іх па значэнні спалучэнняў назоўнікаў з прыназоўнікамі: *напамяць* (замест *на памяць*), *без перастанку* (замест *бесперастанку*);

- напісанні разам і асобна **не** з прыметнікамі і дзеепрыметнікамі ў ролі выказніка: *Праца няцяжкая. Праца не цяжкая. Заданне нявыкананае. Заданне не выкананае*;

- напісанні **не, ні** ў спалучэннях *не хто іншы, як...; ніхто іншы не...*

Пунктуацыйныя памылкі

Пунктуацыйныя памылкі — памылкі, якія дапускаюцца ў дыктантах, пераказах, сачыненнях і іншых пісьмовых работах. Яны звязаны з парушэннем пунктуацыйных правілаў.

Сярод пунктуацыйных памылак выдзяляюць **грубыя і нягрубыя. Аднатыпных** пунктуацыйных памылак не бывае, паколькі ў кожным канкрэтным выпадку праблема выбару і пастаноўкі знака прыпынку вырашаецца з улікам структуры і сэнсу запісу. Сярод пунктуацыйных памылак могуць быць **памылкі, якія паўтараюцца**, калі ўявіць, што адна і тая ж канструкцыя, з адным і тым жа лексічным нападуненнем паўтараецца ў запісваемым тэксце некалькі разоў.

Грубymi пунктуацыйнымi памылкамі лічацца тыя, якія парушаюць структурна-сэнсавае члянэнне пісьмовага маўлення, таму што з'яўляюцца вынікам незахавання асноўных пунктуацыйных правілаў.

Нягрубыя пунктуацыйныя памылкі з'яўляюцца вынікам парушэння другасных правілаў, рэгулюючых норму, якая не мае шырокага распаўсюджання ці ўяўляе сабою прыватныя выпадкі пастаноўкі знакаў прыпынку.

Нягрубыя пунктуацыйныя памылкі:

- памылка ў выбары знака (*Раніца! Спеў жаўранка! Бабуля запыталася, хто прынёс сюды красак?*);

- пастаноўка кропкі ў загалоўку тэксту (*Зіма.*);

- пастаноўка працяжніка на месцы нулявой звязкі, калі дзейнік выражаны асабовым займеннікам, а выказнік — назоўнікам у форме назоўнага склону ці калі паміж дзейнікам і выказнікам, які выражаны назоўнікам у форме назоўнага склону, стаіць часціца *не* (*Я – чалавек. Кажан – не птушка.*);

Заўвага. У выпадку, калі дапускаюцца варыянты ўжывання ці неўжывання працяжніка, любое адхіленне ад нормы можна не браць у разлік пры выстаўленні адзнакі.

- пастаноўка лішняй коскі паміж аднароднымі членамі (*Пажар заўважылі, як з баракаў, так і з пасёлка. Я ўсміхаюся, і вясне, і сонцу, і дожджыку.*);

- ужыванне коскі паміж неаднароднымі азначэннямі (*Насталі кароткія, летнія ночы. А пад бэзам раслі высокія, чырвоныя вяргіні.*);

- няправільны выбар двукроп'я ці працяжніка пры абагульняльных словах (*Мы з талентамі ўсе — і лекар, і пажарнік, і слуцкі хлебасей. У нас і цыбуля, і сала, і бульба: усё ёсць.*);

- няправільны выбар знака прыпынку пры зваротках у выпадках, калі эмацыянальнасць выказвання падкрэсліваецца лексічна (*“Алесь. Уцякай хутчэй!” — загаласіў сусед.*);

- пастаноўка лішняй коскі пасля часціцы *о* пры зваротку (*О, родны край, не дай забыцца аб радасці сустрэчы.*);

- пропуск косак для выдзялення паясняльных слоў да зваротка пры іх раздзяленні (*Мая рыбка, спі _ залатая!*);

- няправільны выбар знакаў прыпынку для выдзялення пабочных і ўстаўных канструкцый (*Хлопцы, а іх было чалавек восем, дружна запляскалі Сцёпку.*);

- пропуск другой коскі для выдзялення адасобленага члена сказа перад злучнікамі *і* (ці пасля яго), які спалучае аднародныя члены (*Сонца апусцілася зусім нізка і стаміўшыся, пачало хіліцца на захад.*);

- пропуск адасаблення адзіночных дзеепрыслоўяў (*Раз-пораз стукалі падаючы спілаваныя дрэвы.*);

- адасабленне акалічнасцей, выражаных адзіночнымі дзеепрыслоўямі, якія сваім значэннем набліжаюцца да прыслоўяў спосабу дзеяння ці часу (*Лена бегла, не азіраючыся.*);

- адсутнасць знакаў прыпынку для выдзялення адасобленых акалічнасцей, выражаных назоўнікамі з прыназоўнікамі *дзякуючы, адпаведна, насуперак, у адпаведнасці з, са згоды і* іншымі са значэннем прычыны, умовы, уступкі, спосабу дзеяння (*Нягледзячы на трывожны час рынак жыў сваім звычайным жыццём. У адпаведнасці з законам кожны мае права на працу.*);

- пастаноўка лішніх двукоссяў, коскі замест кропкі пасля слоў аўтара, што разрываюць простую мову, якая складаецца з разнатыпных па мэце выказвання і інтанацыі сказаў; замена двукроп'я кропкай ці коскай пасля слоў аўтара, у якіх ёсць указанне на працяг простага мовы; парушэнне паслядоўнасці размяшчэння знакаў пры іх спалучэнні;

- памылковы выбар знака прыпынку пры простага мове (*Стараж загадаў: "Пакіньце памяшканне!" і выключыў святло.*);

- пастаноўка лішняй коскі ў складаназлучаным сказе з агульным даданым членам або агульным пабочным словам ці часціцай (*Праз нейкі час вецер разгнаў хмары, і дождж сціх. Толькі верхавіны соснаў гулі, ды шалясцелі асіны.*).

ДЫКТАНТ

Пры ацэньванні дыктанта неабходна кіравацца наступнымі крытэрыямі:

Крытэрыі ацэнкі дыктанта

Балы	Колькасць памылак
1	Больш, чым на 2 балы
2	10/0, 9/1, 9/0, 8/2, 8/1, 7/2, 6/4, 6/3, 5/5, 5/4, 4/6, 4/5, 3/7, 3/6, 2/8, 2/7, 1/9, 1/8, 0/10, 0/9
3	8/0, 7/1, 7/0, 6/2, 6/1, 6/0, 5/3, 5/2, 4/4, 4/3, 3/5, 3/4, 2/6, 2/5, 1/7, 1/6, 0/8, 0/7
4	5/0, 5/1, 4/2, 3/3, 2/4, 1/5, 0/6
5	4/0, 4/1, 3/2, 2/3, 1/4, 0/5
6	3/0, 3/1, 2/2, 1/3, 0/4
7	2/1, 2/0, 1/2, 1/1, 0/3, 0/2 або 4 выпраўленні на месцы арфаграмы або пунктаграмы
8	1/0, 0/1 або 3 выпраўленні на месцы арфаграмы або пунктаграмы
9	1 нягрубая арфаграфічная памылка, або 1 нягрубая пунктуацыйная памылка, або 1 – 2 выпраўленні на месцы арфаграмы або пунктаграмы
10	0/0, дапускаецца 1 – 2 выпраўленні не на месцы арфаграмы або пунктаграмы

Заўвага.

Граматычныя памылкі, дапушчаныя ў напісанні формаў слоў у дыктантах, пры падліку далучаюцца да арфаграфічных памылак. Пры гэтым за адну памылку, напрыклад, лічыцца напісанне канчатка *-а* ў родным склоне адзіночнага ліку назоўнікаў *воск, жвір, лёд*. Але калі дапушчаны памылкі ў выразах тыпу *лісце дуба — шафа з дубу, падысці да перахода — не было пераходу праз вуліцу, другога лістапада — у час лістападу дрэвы стаяць аголеныя* і падобных, кожную такую памылку трэба лічыць за асобную.

ПЕРАКАЗ, САЧЫНЕННЕ

Пераказ і сачыненне ацэньваюцца з улікам зместу, маўленчага афармлення, захавання арфаграфічных, пунктуацыйных і граматычных нормаў.

Змест ацэньваецца па наступных крытэрыях:

- адпаведнасць работы тэме і асноўнай думцы;
- паўната і глыбіня раскрыцця тэмы;
- правільнасць выкладу фактычнага матэрыялу;
- звязнасць, лагічнасць, паслядоўнасць выкладу.

Пры ацэнцы *маўленчага* афармлення творчых работ улічваюцца:

- разнастайнасць слоўніка і граматычнага ладу маўлення;
- стылявое адзінства і выразнасць маўлення, наяўнасць/адсутнасць маўленчых недахопаў.

Пісьменнасць ацэньваецца паводле колькасці дапушчаных арфаграфічных, пунктуацыйных і граматычных памылак.

Крытэрыі і паказчыкі ацэнкі творчых работ абітурыентаў

Балы	Змест	Маўленчае афармленне	Пісьменнасць
1	<p>1. Работа не адпавядае тэме або тэма не раскрыта.</p> <p>2. Парушаны сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі.</p> <p>3. Дапускаецца больш за 8 недахопаў у змесце.</p>	<p>1. Работа характарызуецца беднасцю слоўнікавага запасу, кароткімі аднатыпнымі канструкцыямі.</p> <p>2. Дапускаецца больш за 8 маўленчых недахопаў: парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.</p>	<p>Больш чым на 2 балы</p>
2	<p>1. Работа не адпавядае тэме.</p> <p>2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі часта парушаюцца.</p> <p>3. Дапускаецца не больш за 8 недахопаў у змесце.</p>	<p>1. Работа характарызуецца беднасцю слоўнікавага запасу, аднатыпнасцю канструкцый.</p> <p>2. Дапускаецца не больш за 8 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.</p>	<p>Ад 7/2 да 10/1 і 10 граматычных памылак</p>
3	<p>1. Работа часткова раскрывае тэму і асноўную думку.</p> <p>2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў некаторых выпадках парушаюцца.</p> <p>3. Дапускаецца не больш за 7 недахопаў у змесце.</p>	<p>1. Работа вызначаецца беднасцю слоўнікавага запасу, аднатыпнасцю канструкцый.</p> <p>2. Дапускаецца не больш за 7 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.</p>	<p>0/8, 1/7, 2/6, 3/5, 4/4, 5/3, 6/2, 7/1 і 7 граматычных памылак</p>
4	<p>1. Работа часткова раскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы.</p> <p>2. Сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў адзінкавых выпадках парушаюцца.</p> <p>3. Дапускаецца не больш за 6 недахопаў у змесце.</p>	<p>1. Работа вызначаецца пэўнай беднасцю слоўнікавага запасу і аднатыпнасцю сінтаксічных канструкцый.</p> <p>2. Дапускаецца не больш за 6 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.</p>	<p>0/7, 1/6, 2/5, 3/4, 4/3, 5/2, 6/0, 6/1 і 6 граматычных памылак</p>
5	<p>1. Работа ў цэлым раскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы.</p> <p>2. Вытрымліваецца агульная сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў і паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі ў цэлым захоўваюцца.</p> <p>3. Дапускаецца не больш за 5 недахопаў у змесце.</p>	<p>1. У рабоце ёсць адзінкавыя выпадкі выкарыстання выяўленчых сродкаў мовы.</p> <p>2. Дапускаецца не больш за 5 маўленчых недахопаў, у тым ліку парушэнняў дакладнасці словаўжывання, логікі выкладу матэрыялу, стылявога адзінства.</p>	<p>0/6, 1/5, 3/3, 4/2, 5/0, 5/1 і 5 граматычных памылак</p>

Балы	Змест	Маўленчае афармленне	Пісьменнасць
6	<p>1. Работа ў цэлым раскрывае тэму і асноўную думку, ёсць адхіленні ад тэмы.</p> <p>2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца агульная сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў.</p> <p>3. Дапускаецца не больш за 4 недахопы ў змесце.</p>	<p>1. Работа ў цэлым вызначаецца разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, выразнасцю.</p> <p>2. Дапускаецца не больш за 4 маўленчыя недахопы, у тым ліку парушэнні логікі выкладу матэрыялу і стылявога адзінства.</p>	<p>0/5, 1/4, 2/3, 3/2, 4/0, 4/1, і 4 граматычныя памылкі</p>
7	<p>1. Работа раскрывае тэму і асноўную думку.</p> <p>2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца агульная сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў.</p> <p>3. Дапускаецца не больш за 3 недахопы ў змесце.</p>	<p>1. Работа вызначаецца разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, выразнасцю.</p> <p>2. Дапускаецца не больш за 3 маўленчыя недахопы, у тым ліку парушэнні логікі выкладу матэрыялу або стылявога адзінства тэксту.</p>	<p>0/4, 1/3, 2/1, 2/2, 3/0, 3/1 і 3 граматычныя памылкі</p>
8	<p>1. Работа раскрывае тэму і асноўную думку.</p> <p>2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў.</p> <p>3. Дапускаецца не больш за 2 недахопы ў змесце.</p>	<p>1. Работа характарызуецца багаццем слоўніка, разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю словаўжывання, агульнай лагічнасцю, выразнасцю, стыль работы ў цэлым характарызуецца адзінствам выкарыстання моўных сродкаў.</p> <p>2. Дапускаецца не больш за 2 маўленчыя недахопы — парушэнні логікі выкладу матэрыялу або стылявога адзінства тэксту.</p>	<p>2/0, 1/1, 1/2, 0/2, 0/3 і 2 граматычныя памылкі або 3 выпраўленні на месцы арфаграмы або пунктаграмы</p>
9	<p>1. Работа цалкам раскрывае тэму і асноўную думку (наяўнасць тэматычнага адзінства).</p> <p>2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў.</p> <p>3. Дапускаецца не больш за 1 недахоп у змесце.</p>	<p>1. Работа характарызуецца багаццем слоўніка і разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, лагічнасцю, дакладнасцю словаўжывання, выразнасцю, вызначаецца адзінствам выкарыстання моўных сродкаў.</p> <p>2. Дапускаецца не больш за 1 маўленчы недахоп.</p>	<p>1/0, 0/1 і 1 граматычная памылка або 1-2 выпраўленні на месцы арфаграмы або пунктаграмы</p>
10	<p>1. Работа поўнасцю раскрывае тэму і асноўную думку (наяўнасць тэматычнага адзінства).</p> <p>2. Захоўваецца паслядоўнасць у развіцці асноўнай думкі, вытрымліваецца сэнсавая цэласнасць у разгортванні асноўнай думкі, сэнсавая сувязь сказаў.</p> <p>3. Недахопаў у змесце не дапускаецца.</p>	<p>1. Работа характарызуецца багаццем слоўніка і разнастайнасцю выкарыстаных моўных сродкаў, дакладнасцю, лагічнасцю, дарэчнасцю, выразнасцю.</p> <p>2. Маўленчыя недахопы адсутнічаюць.</p>	<p>0/0, 1/0 (нягрубая), 0/1 (нягрубая), 1 – 2 выпраўленні не на месцы арфаграмы або пунктаграмы</p>